

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШІНСЬКОГО»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

26-27 листопада 2020 року

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2020

Інна Хрустинська,
здобувач вищої освіти 2 року навчання
за другим (магістерським) рівнем
філологічного факультету
Університету Ушинського
Науковий керівник: к.пед.н., доц. О. А. Кучерява

МЕТОДИ Й ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ 5 КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено актуальному питанню формуванню творчої особистості учня, необхідною складовою якої на сьогодні виступає емоційний інтелект. Акцентовано увагу на методах та технологіях, що сприяють розвитку емоційного інтелекту учнів 5 класів на уроках української мови.

Ключові слова: емоційний інтелект, творчі здібності, педагогічні технології, мовна особистість.

The article is devoted to the topical issue of research of methods and technologies that promote the development of emotional intelligence of 5th grade students at Ukrainian language lessons. Based on the analysis of scientific sources, the author explores the importance of the development of emotional intelligence, gives examples, identifies promising areas of research.

Key words: emotional intelligence, creative abilities, pedagogical technologies, language personality.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З розвитком комунікаційних технологій з'явилась потреба і в реформах у системі освіти. На сьогодні важливим виступає питання виховання всебічно розвинутого школяра, з творчим потенціалом, який легко орієнтується в швидко змінних умовах, здатний самостійно приймати рішення, може генерувати й використовувати нові ідеї, задуми, підходи, особистість зі сміливим мисленням, своєю точкою зору. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження можливостей і чинників розвитку емоційного інтелекту особистості учня. Особливо ця тема гостро постала в процесі глобальних змін у середній та вищій школі, яка спрямована до повної інтеграції у Болонську систему освіти [2, 136].

Впроваджуючи нові, нестандартні технології, методи навчання, вчитель орієнтує учнів на здобуття нових знань, реалізацію своїх творчих здібностей, прагнення до самореалізації.

Аналіз наукових досліджень. Проблема розвитку творчих здібностей учнів порушувалась у працях вітчизняних і зарубіжних педагогів, психологів (Б. Теплова, О. Вознюка, Дж. Гілфорда, О. Дубасенюк, В. Моляки, О. Музики, В. Роменця, С. Рубінштейна, В. Сухомлинського, А. Хуторського та ін.), питання формування творчої особистості досліджували П. Авачов, В. Андрієв, Т. Ільїна, М. Данилов та інші. Термін «емоційний інтелект» був запропонований

Дж. Майером і П. Саловеєм (Mayer J.D., Salovey P, 1993.). Пізніше ця проблема набула подальшого розкриття в книзі журналіста й психолога Д. Гоулмана (Goleman D., 1995) [2, 135].

У численних наукових працях загалом описано теоретичні положення, які визначають методологію проблеми розвитку емоційного інтелекту школярів у процесі навчання української мови. У статті ми поставили за **мету** описати методичні прийоми й технології розвитку емоційного інтелекту учнів 5 класів на уроках української мови з опорою на основні положення концепції «Нова українська школа».

Виклад основного матеріалу. Як відомо, вперше термін «емоційний інтелект» було вжито в працях Дж. Мейера і П. Селовея. Науковці, розробляючи методику його вимірювання, оцінювали здатність аналізувати емоції і використовувати їх для покращення розумової діяльності [4, 159].

Не викликає сумнівів те, що уроки української мови і літератури мають значні резерви для формування і розвитку учнів. При цьому, як підкреслює О. М. Шуневич, робота вчителя на уроках української мови над розвитком емоційного інтелекту мовної особистості учня має носити системний характер і не може обмежуватися лише окремими уроками [4, 159].

Для формування емоційного інтелекту використовуються педагогічні технології, які спрямовані на емоційну активізацію, що є необхідною умовою продуктивної інтелектуальної діяльності учнів. З-поміж них, Н. В. Снопик, виокремлює такі:

- технологія особистісно орієнтованого розвивального навчання;
- проектна технологія;
- технологія критичного мислення;
- технологія вітагенного навчання;
- технологія едьютеймента;
- технологія бриколажу
- технологія модерації;
- технологія арт-терапії [3].

Існує велика кількість вправ на розвиток емоційного інтелекту, які можна використовувати на уроках української мови в 5 класі. Наведемо приклади за працею Н. В. Снопик та співавторів:

Мотивація (формування пізнавального інтересу): «Телефонія», «Здивуй», «Епіграф», «Дерево пророцтв», «Інтрига», «Цікавий факт», використання притч, афоризмів, мовленнєвих виразів.

Соціальні навички (комунікація): «Разом МИ - команда», «Я - письменник», створення анкет.

Саморегуляція (поведінка соціально-прийнятним способом): «Чесний стілець», «Недописаний рукопис», «Може бути й інакше».

Емпатія (співпереживання): «Розфарбуй свої почуття», «Трикутник Волта Діснея», «Мудборд, або дошка настрою».

Самосвідомість (самоідентифікація): «Подвійне дно», «Слід автора» [3].

На початку уроку української мови в 5 класі, а саме на мотиваційному етапі, можна використати вправу, яка називається «**Дерево пророцтв**». Її суть полягає

в тому, що після того як вчитель оголошує тему уроку, учні по черзі спробують передбачити, про що буде йти мова на уроці, що нового вони дізнаються, що будуть вивчати тощо. Цю вправу можна оформити у вигляді дерева, яке учні, по черзі, прикрасять «листочками» зі своїм передбаченням.

Наприклад: під час вивчення теми «Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми (повторення й поглиблення)» можна написати такі «пророцтва»: «Сьогодні я загадаю, що таке синоніми», «Я дізнаюсь багато нових слів» тощо.

На етапі підсумку уроку варто провести рефлексію з метою узагальнення думок, вражень, почуттів учнів, тобто їхнього загального емоційного стану.

Наприклад: загальновідома **вправа «Мікрофон»:**

- ✓ Що корисного для себе ви дізналися на сьогоднішньому уроці?
- ✓ Що вас найбільше зацікавило? Що найбільше вразило?
- ✓ Які труднощі у вас виникли при вивченні нової теми?
- ✓ Як їх можна подолати?
- ✓ Які емоції у вас переважають наприкінці уроку?

Щоб навчити учнів аналізувати життєві ситуації спілкування, комунікативно доречно використовувати мовні засоби, у тому числі й невербальні, наприклад, Н. В. Снопик рекомендує застосувати **метод дискусії з елементами ігрового моделювання**, як-от:

Ви відвідуєте заняття школи дизайнерів інтер'єрів. Вам запропонували оформити класну кімнату. Продумайте кольорову гаму, декор, меблі. Опишіть кімнату, яку ви уявляєте. Переконайте фахівців у доцільності оформлення кімнати в запропонованому варіанті. Використовуйте у своїй відповіді іменники та прикметники, складні речення [3].

За словами О. М. Шуневич, сучасна мовна особистість – це людина, яка не лише досконало знає мову, усвідомлено творчо нею володіє, а й користується мовою як органічним засобом самотворення, самоствердження і самовираження, розвитку власних інтелектуальних та емоційно-вольових можливостей, засобом соціалізації особистості в певному суспільстві. Розвинутий емоційний інтелект є пропускнуою здатністю, що дає змогу мовній особистості повною мірою використовувати інтелектуальні здібності у процесі мовлення [4, 159].

Висновки і перспективи дослідження. У підсумку наголосимо, що виховання творчої особистості – одне з пріоритетних завдань Нової української школи. Велику роль у виконанні цього завдання відіграють інтерактивні педагогічні технології, вправи на розвиток емоційного інтелекту та нестандартні уроки. Саме вони дають змогу проявити учням свої творчі здібності.

Література

1. *Латишина Т. Н.* Развитие эмоционального интеллекта школьников. Академический вестник. 2012. №1(5). С. 119 – 126. 2. *Прахова С. А., Макаренко Н. М.* Формування емоційного інтелекту як необхідної компетенції на шляху соціалізації дитини. Психологічний журнал. 2020. № 6. С.134 –142. 3. *Снопик Н. В., Тимошенко Ю. Ю., Данишина Л. Л.,* Формуємо успішну особистість. Розвиток емоційного інтелекту на уроках філологічного циклу. 2018. URL: <https://docs.google.com/document/u/0/>. 4. *Шуневич О. М.* Умови післядипломної підготовки вчителів до формування емоційного інтелекту мовної особистості учня. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2016. № 1. С.155 –162.